

A KÚRIA

3/2013. PJE

A Kúria összevont polgári-gazdasági jogegységi tanácsa a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője által indítványozott jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

Fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalta feltételen alapuló választottbíróági kikötés tisztességtelen.

A bíróság e kikötés tisztességtelenségét hivatalból köteles észlelni, de annak semmisségét csak akkor állapíthatja meg, ha a fogyasztó - a bíróság felhívására - arra hivatkozik.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának vezetője a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. tv. (Bsz.) 34. § (1) bekezdése és a Bsz. 32. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozással jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta.

Indítványában rámutatott, hogy az ország felsőbíróságai eltérő gyakorlatot folytatnak abban a kérdésben, hogy a Ptk. 209. § (1) bekezdése és a 18/1999.(II.5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontja alapján a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta, vagy általános szerződési feltétellel megállapított választottbíróági kikötés tisztességtelenségnek minősül-e.

A Fővárosi Ítéltábla következetes - ÍH 2012.67. számon közzétett - gyakorlata értelmében az ilyen kikötés tisztességtelensége nem vizsgálható, mivel azt a Ptk. 7. § (2) bekezdése lehetővé teszi a felek számára, így az a Ptk. 209. § (6) bekezdése alapján jogszabály előírásának megfelelően meghatározott kikötés. Ehhez képest a Szegedi Ítéltábla az ilyen kikötést érdemben

vizsgálhatónak tartja, de az - a 18/1999.(II.5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontjára is figyelemmel - megítélése szerint nem minősül tisztességtelennek (Pf.I.20.398/2012/2.).

A bírósági gyakorlatban jelen van az a harmadik álláspont is (Fővárosi Törvényszék 57.Pf.637.436/2012/3. sz. végzése), mely szerint fogyasztói szerződés esetében a választottbírósági kikötés önmagában, minden további vizsgálat nélkül tisztességtelen, tekintettel arra, hogy választottbírósági eljárásban költségkedvezmény nem adható.

A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. tv. (Vbtv.) 8. § (1) bekezdése alapján a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasító, vagy a pert megszüntető végzésekkel szemben a Pp. 270. § (2) és (3) bekezdése alapján felülvizsgálatnak nincs helye (BH 2012. 97.). Emiatt a Kúria egyedi ügyben érdemben nem foglalkozhatott állást a fenti jogkérdésben.

Az eltérő jogi álláspontot elfoglaló jogerős határozatokra tekintettel az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala szükséges abban az elvi kérdésben, hogy a Ptk. 209. § (1) bekezdése és a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontja alapján a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt, vagy általános szerződési feltétellel megállapított választottbírósági kikötés tisztességtelennek minősül-e.

II.

A Legfőbb Ügyésznek a jogegységi indítványra tett nyilatkozata szerint a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt kikötéssel vagy általános szerződési feltétellel megállapított választottbírósági kikötés tisztességtelenségét a bíróság vizsgálhatja, az nem minősül olyan kikötésnek, amelyet jogszabály állapít meg vagy amelyet jogszabály előírásának megfelelően határoztak meg [Ptk. 209. § (6) bekezdés].

Az ügyészi álláspont szerint a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt kikötéssel vagy általános szerződési feltétellel megállapított, a fogyasztói szerződés részévé váló választottbírósági kikötés a Ptk. 209. § (1) bekezdése, valamint a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999.(II.5.) Korm. r. 1. § (1) bekezdésének i) pontja alapján tisztességtelen.

III.

A jogegységi eljárás tárgyát képező jogkérdés megítélése szempontjából releváns jogszabályhelyek a következők:

A Ptk. 209. § (6) bekezdése szerint nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.

A Ptk. 209. § (1) bekezdése értelmében tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. A 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet - továbbiakban: Korm. rendelet - 1. § (1) bekezdése olyan - nem taxatív módon felsorolt - szerződési feltételeket nevesít, amelyeket fogyasztói szerződésekben minden esetben tisztességtelennek kell tekinteni. E jogszabályhely i) pontja szerint ilyen feltételnek minősül az, amely kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon vagy a felek közötti megállapodáson alapuló igényérvényesítési lehetőségeit, kivéve, ha azt egyben más, jogszabályban meghatározott vitarendezési móddal helyettesíti. A 3. § (2) bekezdése értelmében a Korm. rendelet - a Ptk. irányadó rendelkezéseivel együtt - a fogyasztóval kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvnek - továbbiakban: irányelv - való megfelelést szolgálja.

Az új Ptk. 6:104. § (1) i) pontja már más megfogalmazással kíván megfelelni az irányelvnek: tisztességtelen a fogyasztói szerződésben az a kikötés, ami „kizárja vagy korlátozza a fogyasztó peres vagy más jogi úton történő igényérvényesítési lehetőségeit, különösen, ha - anélkül, hogy azt jogszabály előírná - kizárólag választottbíróvási útra kényszeríti a fogyasztót”.

A Vbtv. 3. § (1) bekezdése a Ptk. 7. § (2) bekezdésében foglaltakkal összhangban rögzíti: bírósági peres eljárás helyett választottbíróvási eljárásnak van helye - az e jogszabályhelyben előírt feltételek teljesülése esetén.

IV.

A választottbíróvási kikötés szerződésen alapuló bíróválasztás: az érintett felek akaratuk kölcsönös és egybehangzó kifejezésével abban állapodnak meg, hogy jogvitájuk eldöntését a választottbíróvási bíróságra bízják, ezzel együtt a rendes bíróságok

eljárását mellőzik. Az ilyen megállapodásban a felek szabadon dönthetnek arról, mely ügyleteikre, illetve az adott ügylet keretében mely kérdésekre kötik ki a választottbíróság eljárását és szabadon határozzák meg az eljáró választottbírósgot is. A Ptk. 7. §-a nem kötelezővé, hanem választhatóvá teszi a szerződéses jogviszony alanyai számára jogvitájuk választottbírósgági útra terelését. A választottbírósgági megállapodással létrejövő jogviszony tartalmát a felek rendelkezési joga tölti ki tartalommal, ezért az ilyen kikötés nem tartozik a Ptk. 209. § (6) bekezdésének hatálya alá.

Az irányelv Melléklete a tisztességtelennek minősülő feltételek felsorolását tartalmazza. Ennek az 1.q) pontja kifejezetten nevesíti az olyan feltételt, amelynek tárgya vagy hatása az, hogy kizárja vagy gátolja a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybevételében, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbírósgához fordulhat. Az irányelv német, angol illetve francia nyelvű változata még egyértelműbb kifejezést használ (Schiedsgerichtsverfahren, arbitration, illetve arbitrage), ami kifejezetten a választottbírósgagra utal.

A Vbtv. 3. § (1) bekezdés szerint választottbírósgági eljárásnak a bírósgági peres eljárás helyett van helye, vagyis hatályos jogunkban a választottbírósgági kikötés kizárólagos, mindig kizárja a rendes bírói út igénybevételét. A választottbírósgági kikötés tisztességtelenségét tehát éppen a kizárólagossága alapozza meg, vagyis az, hogy a rendes bírói utat kizárja és ezáltal a fogyasztót az igényérvényesítési lehetőségeiben korlátozza. Mindebből az következik, hogy az irányelv céljainak, Melléklete 1.q) pontja szövegének és ezáltal a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontjának az az új Ptk.-ban már egyértelműen érvényre juttatott értelmezés felel meg, amely az általános szerződési feltételen vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló választottbírósgági kikötést tisztességtelennek tekinti. Fogyasztói szerződésben választottbírósgági eljárást érvényesen tehát csak egyedi megtárgyalás alapján lehet kikötni. (Az egyedi megtárgyalás tényének vizsgálati szempontjait a Legfelsőbb Bírósg 2/2011.(XII.12.) PK véleményének 2. pontja rögzíti.)

V.

Az Európai Unió Bírósga az irányelv célját és rendelkezéseit vizsgálva egyértelművé tette: a tagállami bírósgok feladata, hogy a fogyasztói szerződések egyedileg meg nem tárgyalt feltételeinek tisztességtelenségét hivatalból vizsgálják (C-168/05. sz. Mostaza

Claro-ügy 38. pont, C-243/08. sz. Pannon GSM-ügy 31-32. pontok, C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing-ügy 49. pont). Figyelemmel arra, hogy az irányelv 6. cikk (1) bekezdése (mellyel a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése megegyezik) alapján a tisztességtelenség jogkövetkezménye a relatív semmisség, a bíróság ezt csak akkor állapíthatja meg, ha erre a fogyasztó érdekében hivatkoznak.

A bírói út hiányát a bíróság hivatalból veszi figyelembe, melynek vizsgálata során észlelnie kell a peres felek jogvitájára irányadó esetleges választottbírósági kikötést is. A bíróságnak e körben tájékoztatni kell a fogyasztót ezen szerződési feltétel tisztességtelenségéről, és felhívni őt - határidő tűzésével, a jogkövetkezményekre történő figyelmeztetéssel -, hogy kíván-e arra hivatkozni. Amennyiben a fogyasztó a határidőn belül nem nyilatkozik, vagy a tisztességtelenségre nem kíván hivatkozni, a bíróságnak a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania vagy a pert meg kell szüntetnie [Vbtv. 8. § (1) bekezdés]. Amennyiben a fogyasztó - határidőn belül tett nyilatkozatában - a választottbírósági kikötés tisztességtelenségére hivatkozik, a bíróságnak a kereseti kérelmet érdemben kell tárgyalnia.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács - a Bszi. 40. §-ában foglaltak alapján - a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 2013. október 15.

Dr. Török Judit s.k.
a jogegységi tanács elnöke

Dr. Osztovits András s.k.
előadó bíró

Dr. Vezekényi Ursula s.k.
bíró

Dr. Molnár Ambrus s.k.
bíró

Dr. Kiss Gábor s.k.
bíró

A kiadmány hiteléül:

(Safranyikné Nyáregyházi Klára)
tisztviselő